

Віта Василівна Грицанюк

кандидат політичних наук,

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

Особливості підготовки соціальних працівників для роботи з дітьми-сиротами.

Діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування є чи не найважливішою групою клієнтів з якою доводиться працювати соціальним працівникам. Навчання ефективних методів роботи з ними є першочерговим завданням, що стоїть перед викладачами у вищому навчальному закладі, який готує соціальних працівників. Адже знаючи як правильно працювати з дітьми-сиротами, можна не тільки допомогти їм соціалізуватися, але й запобігти виникненню таких соціальних проблем як безробіття, злочинність, алкоголізм, наркоманія та ін.. Невтішна статистика свідчить, що кожен 2-й випускник інтернату йде на злочин, кожен 5-й стає безхатченком. У порівнянні з сімейними дітьми, випускники інтернатного закладу в 100 разів частіше отримують судимість, у 45 разів частіше стають безробітними, у 30 разів частіше стають алкоголіками. [1] Отже підготовка високопрофесійних спеціалістів з соціальної роботи допоможе запобігти багатьом соціальним проблемам.

Навчаючи майбутніх соціальних працівників різних методик роботи з дітьми-сиротами та дітьми позбавленими батьківського піклування необхідно звертати увагу, що виховання в інтернатах впливає на психічний розвиток та індивідуальні якості дитини, формує специфічне ставлення до життя. Такі діти менш успішні у вирішенні конфліктних питань і спілкуванні з дорослими. Вони більш агресивні, намагаються звинуватити інших у своїх помилках, не вміють визнавати провину. Працюючи з такими дітьми потрібно пам'ятати, що усі вони пережили різноманітні травми, які можуть проявлятися у таких виявах: вороже ставлення до оточуючого світу, проблеми з розумінням і контролю власних емоцій, суїцидальні наміри та аутодеструктивна поведінка, проблеми з концентрацією пам'яті, почуття вини, сорому і самотності, почуття непотрібності нікому, послаблення імунітету і як наслідок будь-яка стресова ситуація викликає у них фізичне захворювання. [2] Живучи в умовах постійного стресу та зазнаючи фізичних та психологічних травм від дорослих, діти попадаючи до інтернатного закладу продовжують застосовувати розповсюдженні стратегії виживання. Соціальним працівникам необхідно їх знати і розрізнати, щоб працюючи з дитиною, яка постійно обманює або краде речі у своїх товаришів не засуджувати її, а допомогти їй бачити, розуміти свої захисні механізми та

замінити їх адекватною, конструктивною поведінкою. Найбільш поширеними є наступні стратегії виживання:

1. Підпорядкування – це уникнення будь-яких конфліктів з іншими, коли дитина всім поступається і намагається не попадатися нікому на очі.
2. Надмірна активність – це стан постійного збудження, напруженості і готовності до втечі, підсвідомо очікуючи небезпеки чи удару.
3. Агресивна поведінка – це поведінка яка супроводжується насиллям по відношенню до інших людей. Бажання, що тебе всі боялися, тоді ніхто не зможе образити.
4. Обман – найбільш очевидний механізм самозахисту, щоб уникнути покарання, показати себе з кращої сторони ніж є насправді, підняти свій соціальний статус.
5. Витіснення – це заперечення очевидних фактів, витіснення з свідомості неприємних подій.
6. Крадіжка як і обман може бути захисним механізмом. Багато дітей в дитинстві відчували матеріальні труднощі і крадіжкою намагаються забезпечити себе. Деякі форми крадіжок направлені на компенсацію нестачі уваги або як покарання оточуючих за те, що з ними відбувалося у минулому.
7. Вживання алкоголю, наркотичних речовин. Алкоголь є одним з найдоступніших антидепресантів, він дозволяє забути погане, дає хоробрості і знімає страхи на деякий час. Тому вживання алкоголю, наркотиків свідчать про механізм «втечі».

Соціальним працівникам, які працюють з дітьми-сиротами потрібно не лише розуміти причини поведінки дитини, але й допомогти зцілити травми минулого і розвинути особистість дитини для повноцінного життя у майбутньому. Для цього потрібно детально вивчити та вміти застосувати на практиці наступні фактори: створення безпечного місця, побудова прихильних відносин з підопічною дитиною, розвиток у дитини впевненості в собі та своїх можливостях. [3] Створення безпечного місця є основою педагогічної роботи соціального працівника, адже це реалізація базової потреби будь-якої людини – почувати себе захищеним. Особливе місце в структурі навчання соціального працівника займає вивчення прихильності і її вплив на формування особистості. Прихильність з'являється в результаті реакції дорослого на потреби дитини. Виділяють чотири основні типи прихильностей: безпечна, амбівалентна, уникаюча та дезорганізована. Більше ніж 80% дітей з інтернату, які пережили зневагу і різні форми насильства, розвивають дезорганізований тип прихильності. [2] Такий тип прихильності дуже часто приймає патологічні форми, які проявляються або у повній відсутності емоційних зв'язків з іншою людиною або не вмінням розрізнити близьких і чужих людей в побудові емоційних контактів. Майбутні соціальні працівники повинні вміти діагностувати типи прихильностей та проводити їх корекцію.

Отже, проаналізувавши особливості роботи з дітьми-сиротами ми переконалися, що реалії роботи ставлять перед соціальним працівником високі вимоги і велику відповідальність. Кожен соціальний працівник повинен завжди мати добру теоретичну базу з дитячої психології та педагогіки травми, щоб зможти кваліфіковано працювати з цією складною групою клієнтів. Також в процесі навчання разом з отриманням необхідних професійних знань, потрібно допомогти усвідомити майбутнім соціальним працівникам соціальну значимість їхньої роботи.

Список використаних джерел

1. Смаль О., Сацюк І. Наставництво: крок за кроком. Посібник для небайдужих дорослих / О. Смаль, І Сацюк // Проект Наставництва Одна Надія, 2014.
2. Внук М., Дольняк У. Педагогіка травми./ М. Внук, У.Дольняк. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1757692/>
3. Сидоренко О.А. До проблеми соціалізації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. / О.А Сидоренко. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vuzlib.com.ua/articles/book/32320-Do_problemi_so%D1%81%D1%96al%D1%96za%D1%81%D1%96%D1%97/1.html